

«жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын башчылары мыйзамда каралган шартка ылайык шайланат» деген багыттама бар. Башкача айтканда, ЖӨБ аткаруучу органдарынын башчылары шайлоо аркылуу келишет, бирок кандай жол менен — түзбү же кыйыр шайлоолор аркылуу - экендиги кийинки мыйзамда аныкталат.

Ошондой эле, өзгөчө белгилей кетчө нерсе, Конституция долбоорунда, айылдык округдардын, поселкалардын жана райондук маанидеги шаарлардын башчыларын эмес, аткаруучу органдардын башчыларын, башкача айтканда, муниципалдык аймактардын жетекчилерин шайлоо сунушталат. ЖӨБ аткаруучу органдарынын башчылары — аймактардын эмес, ошол органдардын башчылары болуп эсептелет.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруунун каржылоосу

Колдонулуп жаткан Конституциядан айырмаланып, жаңы долбоор, жергиликтүү өз алдынча башкарууну каржылоо бир гана жергиликтүү бюджеттен эмес, ошондой эле республикалык бюджеттен да каржылана тургандыгын да түздөн-түз карап чыгуу керек экендигин сунуштайт.

Мындан сырткары, Конституция долбоорунда, башкаруунун ачык-айкындуулук принцибин жана анда коомчулуктун катышуусун, жана, ошондой эле, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, жергиликтүү бюджетти түзүүдө жана аткарууда жергиликтүү коомчулуктун алдында отчеттуулугун конституциялык жол менен бекитүү сунушу киргизилген.

Мамлекеттик укуктарды өткөрүп берүү ыкмалары

Конституциянын долбоорунда, мамлекеттик укуктарды мыйзамдын гана негизинде эмес, бирок келишимдин негизинде да өткөрүп берүү мүмкүнчүлүктөрү каралган. Бул ЖӨБ органдарына, зарыл жана кызыкдар болгон учурда, өз алдынча мамлекеттик органдар менен кээ бир мамлекеттик укуктарды ыйгарып өткөрүп берүү мүмкүнчүлүгү берет.

Басып чыгаруучу: Өнүктүрүү саясат институту (Урбан Институттун Кыргыз Республикасындагы өкүлчүлүгүнүн ишин улантуучу уюм; ЖӨБ органдары менен 10 жыл өнөктөштүк тажрыйбасына ээ болгон эксперттер курамы)
Иштеп чыккандар: Бекболот Бекиев, Анарбек Исмаилов, Надежда Добрецова, Сабина Градваль
Жалпы редакция: Улара Нарусбаева, Дамира Сульпиева, Курманбек Дыйканбаев, Асель Мамбетова
Кыргыз тилине которгон: Нургүл Жаманкулова

Бул басылма БУУнун Өнүктүрүү Программасынын жана АКШнын Элчилиги астындагы Демократиялык комиссиянын каржылоосу менен жарык көрдү. Басылмадагы айтылган ойлор жана көз караштар каржылоочу тараптардын ойлору жана көз караштары менен сөзсүз эле дал келе бербейт.

Менин Конституциямдагы менин жергиликтүү өз алдынча башкаруум

Менин Конституциямдагы менин жергиликтүү өз алдынча башкаруум

Урматтуу Кыргыз Республикасынын шаар жана айыл тургундары!

Биздин бардыгыбыздын алдыбызда маанилүү кадам жасоо – өлкөнүн жаңы конституциясынын тагдырын чечүүчү референдумга катышып, өз добушубузду берүү милдети турат. Эң негизги мыйзам катары, Конституция, жалпы мыйзамченемдүүлүктөрдү, биздин жашообуздун бардык эрежелерин, анын ичинде, жергиликтүү өз алдынча башкаруу системасынын чектерин түзөт. Коомдук уюмдардын жана көз карандысыз эксперттердин бирдиктүү аракеттери менен, жаңы Конституциянын мурдагы Конституция менен болгон маанилүү айырмачылыктарынын кыска обзор, коомчулуктун бардык өкүлдөрүнө жаңы конституция ЖӨБ системасынын негизине кандай база коюп, кандай жаңы мүмкүнчүлүктөр менен камсыздап жаткандыгын айкын териштирип алуусуна көмөк катары даярдалды.

2000-жылдан кийин Кыргызстан жергиликтүү өз алдынча башкарууну өнүктүрүүдө анык алга жылуу кадамын жасап, кээ бир жерлерде бир катар көзгө көрүнөөрлүк алгылыктуу ийгиликтерге жетише алды. Бүгүнкү күндө жаңы Конституция бизге өзүбүз жетишкен деңгээлге кайрылып барып, андан ары алга карай жылуубузга жол салып жатат.

Конституциянын жаңы редакциясынын баштапкы редакциядан айрмачылыктары

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу түшүнүгү

Убактылуу өкмөт тарабынан 2010-жылдын 27-июнундагы референдумга талкууга алынып чыга турган Конституциянын долбоорунда, 2007-жылдын 23-октябрындагы Конституциядан орун алган ЖӨБ тууралуу маселелер боюнча конституциялык жоболордун олуттуу өзгөрүүлөр каралган.

Ошону менен атар, Конституциянын жаңы долбоорунда «**жергиликтүү өз алдынча башкаруу**» деген түшүнүк толук жана так келтирилген, жана анын негизинде, аталган Конституция кепилдеген жергиликтүү коомчулуктун өз алдынча өз кызыкчылыгын коргоо максатында жана өз жоопкерчилиги астында жергиликтүү маанидеги маселелерди чечүү укугу жана реалдуу мүмкүнчүлүгү айтылган. Бул аныктама «жергиликтүү өз алдынча башкаруу» деген түшүнүктүн негизги белгилерин камтыйт. өзгөчө белгилей кетчү нерсе, бул Конституциянын долбооруна ылайык, жергиликтүү өз алдынча башкаруу – бул **Конституция тарабынан кепилденген укук гана эмес**, бирок ошону менен бирге эле, **Конституция тарабынан** жергиликтүү коомчулуктун өз алдынча жана өз жоопкерчилигинин астында жергиликтүү өз алдынча башкарууну жүргүзүүгө **кепилдендирилип берилген реалдуу мүмкүнчүлүк**.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын системасы жана иерархиясы (вертикалы)

Конституциянын долбоорунда өкүлдөр жана аткаруучу ЖӨБ органдары гана кирген жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын так системасы жана иерархиясы (вертикаль) коюлган. Бирок ошол эле убакта, ЖӨБ аткаруу органдары жана кызматкерлер жергиликтүү кеңештерге баш иет.

ЖӨБ органдарынын системасын аныктоочу Конституциянын «эски» нормасында «бөлөк» органдарга шилтеме жасалып, анын натыйжасында, жергиликтүү коомчулук өкүлдөрү тарабынан түзүлгөн аймактык коомчулук өз алдынча башкаруу (ТОС) жана башка ушул өңдүү уюмдардын органдарын кошуу аркылуу ЖӨБ органдарынын санын көбөйтүү мүмкүнчүлүгүн камтыган. Ошону менен бирге эле, ТОС органдары жана башка аталган уюмдарды бийлик укуктары менен камсыздоо аракеттерин жасашкан, жана бул нерсе туура эмес болучу, себеби, ТОС органдары жана жергиликтүү коомчулук өкүлдөрү тарабынан түзүлгөн уюмдар жергиликтүү бийлик органдарынын катарына кирбейт. Анын жыйынтыгында, алар ЖӨБ органдарынын системасына киргизилиши мүмкүн эмес.

Мындан сырткары, Конституциянын долбооруна ылайык, ЖӨБ органдарынын системасына мындан ары ЖӨБ органдарынын кызмат кишилери кирбейт. «Эски» редакцияда органдар менен кызмат кишилери барабарлаштырылып, бир тепкичке тургуулган, жана бул нерсе туура эмес болучу, себеби кызмат кишиси – болгону белгилүү бир милдеттенмелерди аткаруучу физикалык тарап болуп, ал башкаруу органдарына эч бир себептен бирдей даражада болбойт. Жаңы редакция бул кооптукту алып салды.

ЖӨБ аткаруучу органдарынын аталыштарын унификациялоо (бирдейлештирүү) максатында, жаңы Конституция долбоорунда поселкалык жана шаардык башкармалык деген түшүнүктөр алынып салынып, аталган административдик-аймактык бирдиктерде ЖӨБ аткаруучу органдарын айыл өкмөтү жана мэрия деп атоо сунушталат.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарын түзүү ирети

Конституциянын долбоорунда жергиликтүү кеңештердин депутаттарын түздөн-түз шайлоо жолу сакталып калууда. Олуттуу өзгөрүүлөр ЖӨБ аткаруучу органдарынын жетекчилерин шайлоо жоболорунда берилүүдө. «Эски» Конституцияда айылдык округдардын, поселкалардын жана райондук маанидеги шаарлардын башчылары жергиликтүү кеңештердин депутаттары тарабынан, жергиликтүү мамлекеттик администрация башчысынын сунуштоосу менен, мыйзам тарабынан каралган шарттарда, ал эми шаар мэрлери жергиликтүү кеңештердин депутаттары тарабынан Президенттин сунуштоосу менен шайланаары каралган. Конституциянын жаңы долбоорунда